České dráhy

Zajištění železniční osobní dopravy z pohledu dopravce

Jan Hrabáček,

Jiří Nálevka

GŘ ČD O16

7.11.2013, VII. Seminář Telč

Prostředí a subjekty ovlivňující železničního osobního dopravce na železnici

Stát

- Určuje dopravní politiku (a tím nepřímo konkurenceschopnost ŽOD)
- Ovlivňuje legislativní opatření
- Určuje podmínky podnikání v dopravě
- Role objednatele výkonů v ZVS
- Ale též vlastník národního dopravce!!
- „Schizofrenní role v systému“

Objednatel

- Stát, region (kraj)
- Zajištění dopravní obslužnosti
- Objednávka a úhrada výkonů v ZVS
- Různé požadavky na dopravní obslužnost

Dopravce

- Různý vlastník (stát, jiný veřejný subjekt soukromý subjekt, kombinace)
- Výkony v železniční OD v ZVS nebo na komerční riziko
- Výkony v železniční ND

Manažer infrastruktury

- Přidělování kapacity ŽDC a konstrukce jízdního řádu
- Řízení provozu
- Zajištění rozvoje, modernizace a údržby infrastruktury

Koncový uživatel - cestující

- Požadavky na služby, kvalitu, cenu

Pozice dopravce v systému ŽOD – kdo je zákazník??

Cestující

zákazník

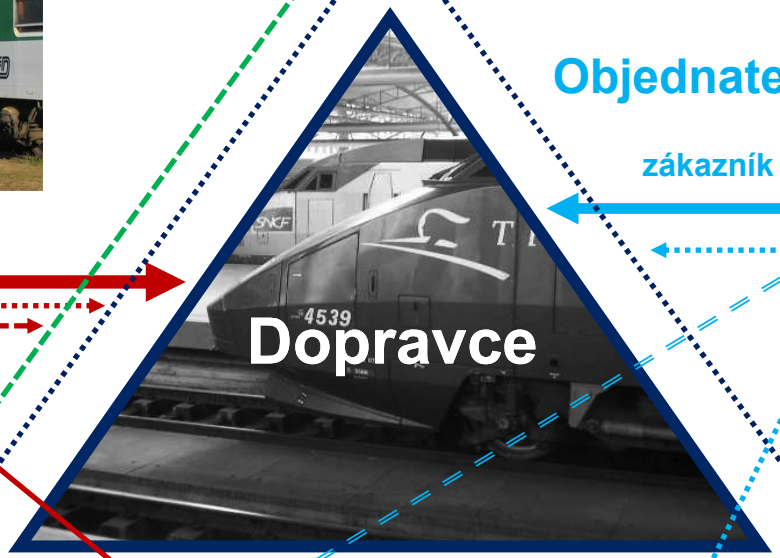

Objednatel

zákazník

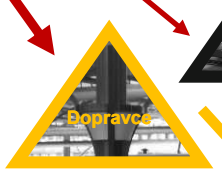

zákazník

zákazník

Manažer infrastruktury

ALE

Vůči cestujícímu vždy je v první linii vždy dopravce
(služby, reklamace)

Systémová zodpovědnost v rámci ŽOD

Dopravce

- Historicky národní dopravce/národní železniční správa
- Základ především v dálkové dopravě
- Dnes u i nadále u komerční dopravy s přesahem do PSO v dálkové i regionální dopravě (DB, SNCF, ÖBB, SBB)
- Možné na uzavřených trzích nebo za podmínek ze strany státu (SBB, NS)
- Obtížně obecně přenositelné
- A když je více dopravců?? (ČR, Rakousko…)
- Musí mít dopravce tuto roli??

Objednatel

- Po zavedení principu objednávky a úhrady kompenzace (systémy regionální a dálkové dopravy v PSO)
- Různá míra intervence a možnosti zapojení dopravců (Bavorsko, Švýcarsko, ČR)
- Problém více objednatelů a jejich různých požadavků (nabídka, služby, vozidla)

Možnosti fungování dopravce v ŽOD

Komerčně (Open Access)

- Ekonomické riziko dopravce
- Volnější míra podnikání a vyšší přímá zodpovědnost dopravce
- Možnost koncentrace přímo na koncového uživatele
- Volnost v otázce nabídky a tarifu
- Ekonomická návratnost v režii dopravce
- Exkluzivita na trhu vs. přímá konkurence - vztah s dopravou v ZVS a ostatními komerčními projekty – tržby
- Kapacita optimalizovaná poptávce
- Krytí přepravních špiček principielně ne
- Efektivnější využití vozidel

V rámci ZVS (PSO)

- Princip objednávky a úhrady kompenzace ztráty z provozu (možná i nulová nebo záporná kompenzace)
- Vztah objednatel – dopravce (dopady do tržeb, dělba rizik)
- Brutto/netto smluvní vztah – otázka exkluzivity na trhu
- Přidělování zakázek přímým zadáním (jak dlouho??) nebo výběrovým řízením - délka smlouvy vs. životnost vozidel
- Zpravidla nutnost přepravy všech cestujících
- Kapacita špiček – dopady do nákladů a kvality

Vliv výnosnosti tarifu na rozsah PSO

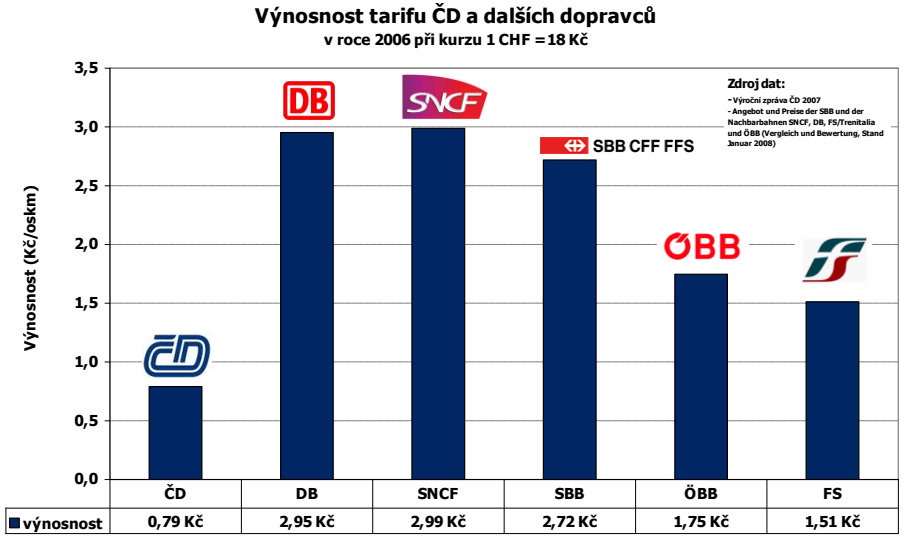

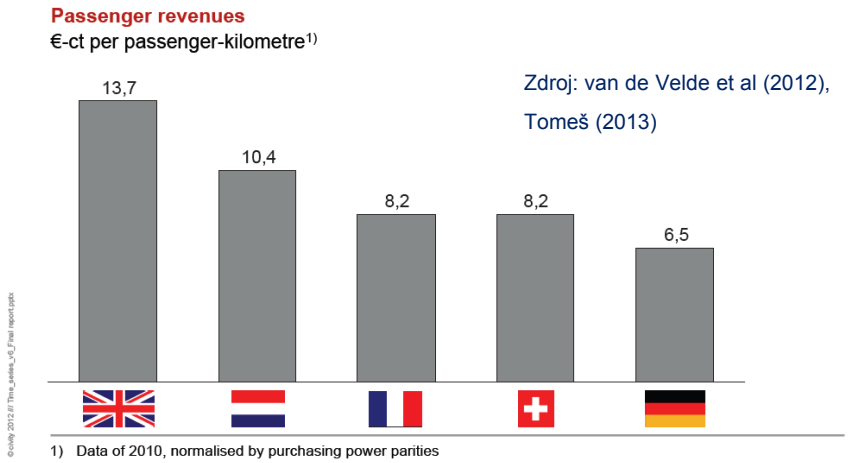

Zdroj: van de Velde et al (2012), Tomeš (2013)

FIGURE 5 PASSENGER REVENUES PER PASSENGER-KM

- Rozdílná výše výnosu v západní a střední/východní Evropě
- Relativně vysoký výnos v kombinaci s určitou formou exklusivity na trhu je předpokladem pro komerční služba na železnici (DB, SBB, SNCF)
- K danému produktu předpokladem odpovídající výnos (tarif) – TGV, ICE vs. SC Pendolino
- Dálková doprava (rozdílnost vnímání - ČR vs. Bavorsko) v mnoha zemích v rámci PSO (EN, BE, AT, FR, CZ, SK, HU, PL, …)

Příklad výkonů v dálkové dopravě – CZ, AT

Rakousko

- Dálková doprava – přímé zadání ÖBB
- Smlouva do roku 2019
- Komerční doprava Wien – Salzburg, Wels – Passau, Nordbahn, Ostbahn, München – Verona, München - Zürich
- Open Access – Westbahn

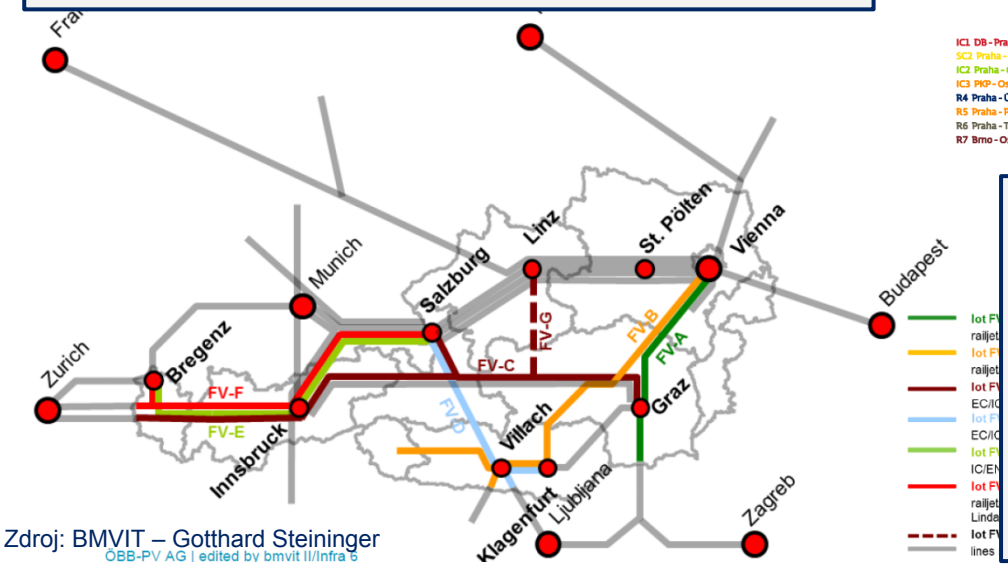

Zdroj: BMVIT – Gotthard Steininger
ÖBB-PV AG | edited by bmvit II/Infra 6

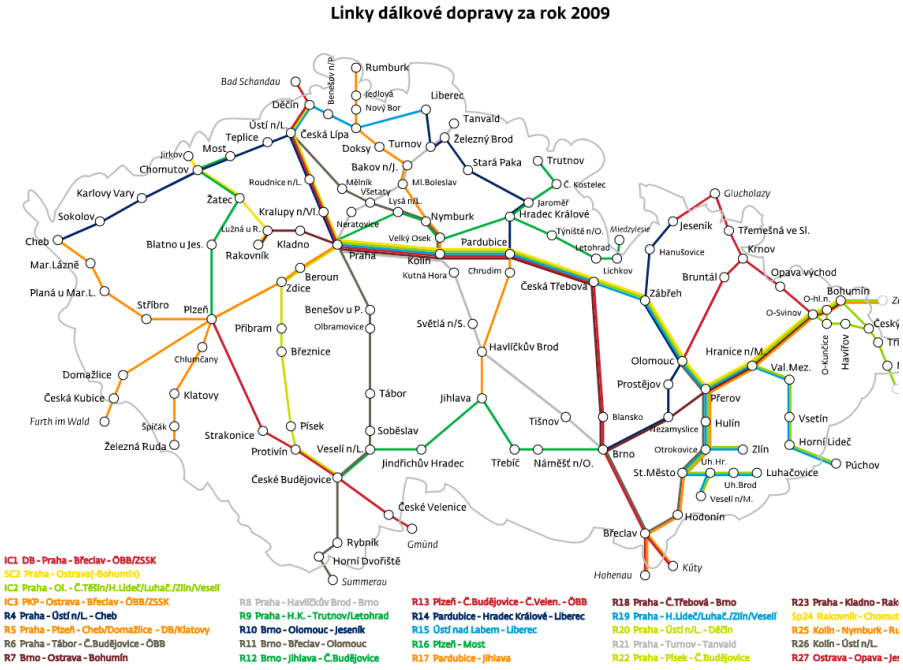

Česká Republika

- Dálková doprava – přímé zadání ČD
- Smlouva do roku 2019
- Komerční doprava Praha - Ostrava
- Open Access – Regiojet, LeoExpress

Dopravní výkony ČD

Dopravní výkon mil. vlkm ČD v roce 2012 a 2013 (plán)

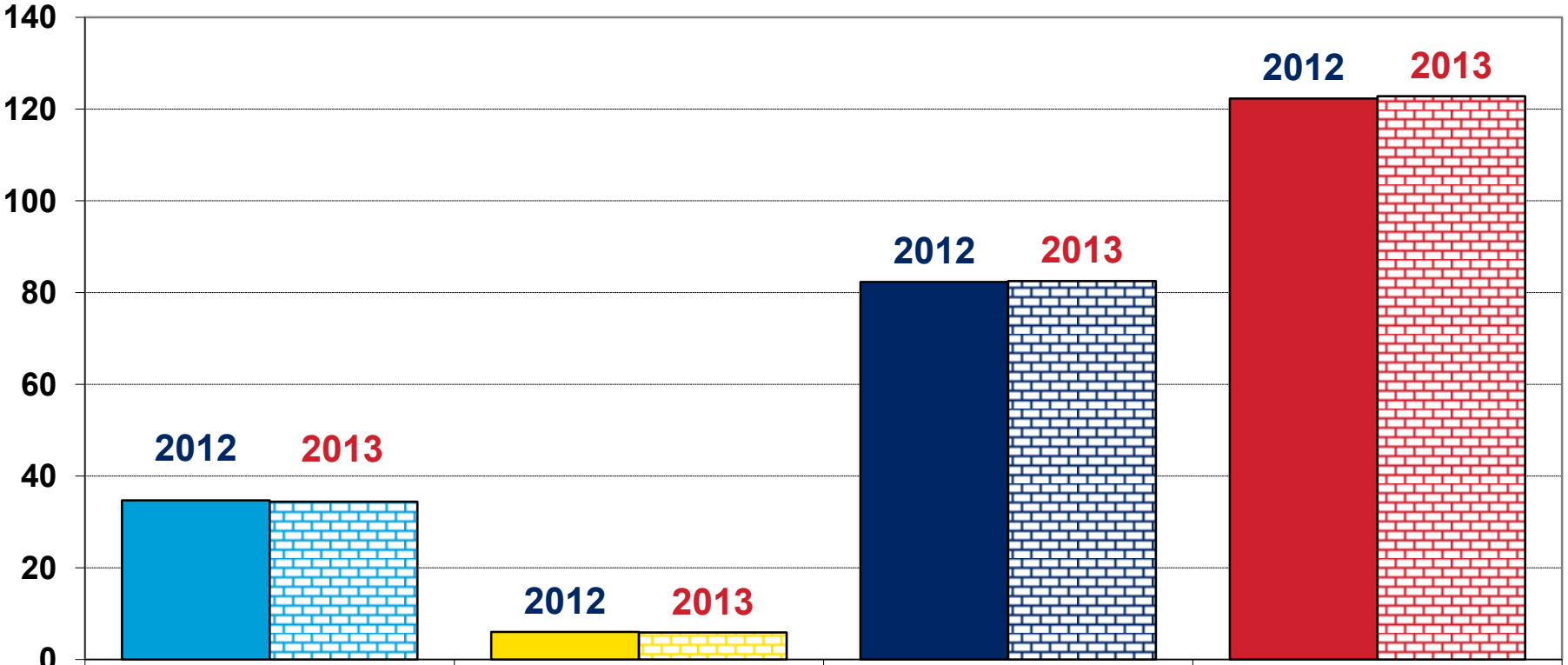

	Dálková v ZVS	Komerční	Regionální v ZVS	Osobní celkem
2012	35	06	82	122
2013	34	06	83	123

PSO – koexistence objednavatele a dopravce

V rámci přímého zadání

- Subjekt dopravce, a 1-x objednatelů
  - *Vliv na síťového dopravce*
  - *Riziko neshody objednatelů (přípoje, zastavování, tarif, hranice krajů)*
- Objednatel determinuje svými požadavky dopravní řešení
  - *Dopady do nákladů a tržeb (citlivé u netto smluv)*
  - *Nemusí vždy být ve shodě s obchodními cíli dopravce (např. R Brno – Jeseník)*
- Služby
  - *různé záměry a know-how obou subjektů (prodej jízdenek),*

V rámci přímého zadání

- Vozidla
  - *Různý „Akční rádius“ objednatele a dopravce*
  - *Velký dopravce má snahu o jednotnost parku*

V rámci výběrových řízení na dopravce

- Zadávací podmínky předpokládají ideálně know-how dopravce na straně zadavatele
- Délka smlouvy vs. Životnost vozidel
- Požadavky na služby a vozidla
- Riziko různých podmínek objednatelů

Obnova vozidel - ROP

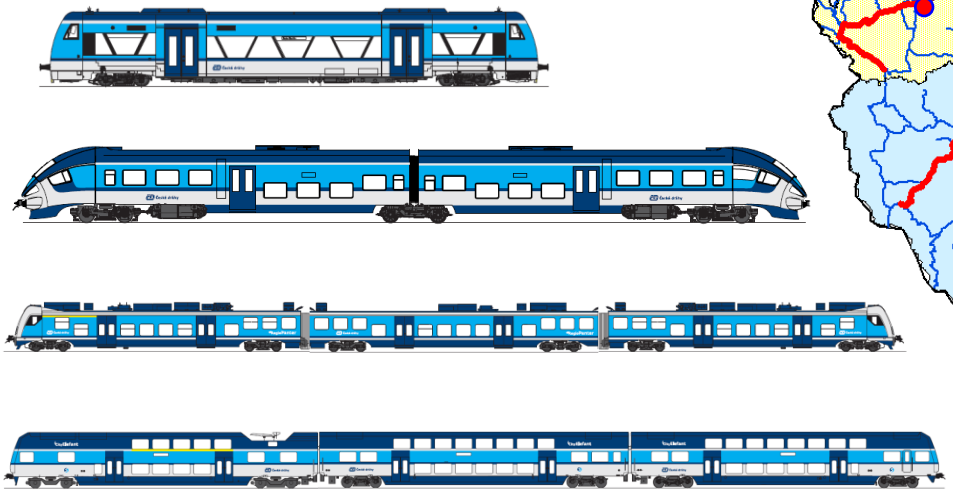

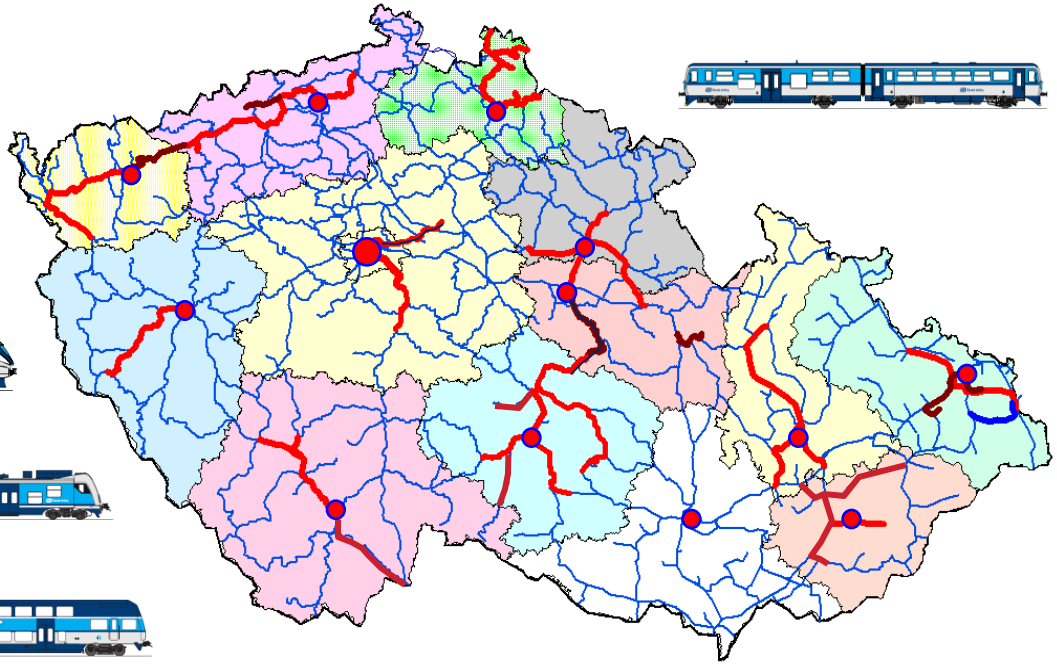

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

PRAHA PRAGUE PRAGA PRAG

Olomoucký kraj

Zlínský kraj

Liberecký kraj

Kraj Vysočina

Pardubický kraj

KARLOVARSKÝ KRAJ

Jihomoravský kraj

Jihočeský kraj

Středočeský kraj

PLZEŇSKÝ KRAJ

Moravskoslezský kraj

Harmonogram dodávek vozidel v kusech po měsících

		2011			2012												2013											
Kraj	Řada	10	11	12	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Liberecký	840		8	6																								
Vysočina	841	1					4				5			3		2												
Jihočeský	650														1								1					2
Středočeský	471										2			2														
	814							3		2																		
Moravskoslezský	471												2						2									
	814							4		1																		
Pardubický	841										1																	
	814										1																	
	440												1												1			
Karlovarský	844												1	1							4							2
Ústecký	440												1							4						2		
	844												1															7
Královéhradecký	440												1												1		1	
Plzeňský	844												1		2	1	2		2			1						
Olomoucký	640														1	1					1							
Zlínský	844												1			1			2				2					

Vztah Open Access a PSO – šedá zóna (1)

Regulace Open Access

- Odmítnutí přístupu na trh je v zásadě možné a je věcí národního státu
- Není definován postup pro přidělení kapacity ŽDC
- Obdobný rozsah nabídky či nízké ceny dopravce nejsou důvodem pro odmítnutí
- Nestačí prokázat, že dojde ke zvýšení kompenzace u PSO ze strany příslušného orgánu, toto navýšení musí být podstatné (problém netto smluv)
- V souladu s principem subsidiarity může definovat PSO příslušný orgán (komise pouze přezkum zjevných excesů)

Dopady do smluvnosti u PSO

- Různý přístup v různých zemích
- Vliv na stávající smlouvy PSO (netto)
  - *Dopady do stávajících tržeb, v krajním případě menší tržby a stávající náklady*
  - *Vytlačování vybraných segmentů či spojů do Open Access – politický (např. nástup nového dopravce) či ekonomický vliv (např. noční doprava)*
- Vliv na VŘ – problém odhadu tržeb, riziko pro dopravce u netto smluv
- Přímý konkurenční vztah – otázka cílových skupin cestujících a přepravních relací na společné trase

Vztah Open Access a PSO – šedá zóna (2)

Obchodní aspekty (1)

- Nabídka / jízdní řád
  - *Systémové síťové aspekty (takt, osa symetrie)*
  - *Přidělování kapacity ŽDC – dopady na předjíždění a přípoje,*
  - *Propojení relací PSO a OA (národní a mezinárodní kontext)*
  - *Optimalizace kapacit a oběhů*
- Služby
  - *cílení produktu vs. síťové univerzální pojetí produktu (OA vs. PSO) vs. mnohdy různé požadavky objednatelů*

Obchodní aspekty (2)

- Tarif
  - *Důležitý sedlový cestující*
  - *Relační nabídky vs. síťový tarif*
  - *Dynamický tarif a regulace poptávky a nabídky kapacit*
  - *Spory dopravců - ÚOHS*
  - *Otázka jednotného tarifu*
  - *Dopady do tržeb – pokles výnosu*

Provozní aspekty

- Plánování výluk (odklony a odříkání spojů – negativní zkušenosti ČD)
- Řízení provozu (priority) a konstrukce tras (dodržování jízdních dob)

Nabídka kapacit – Open Access vs. PSO

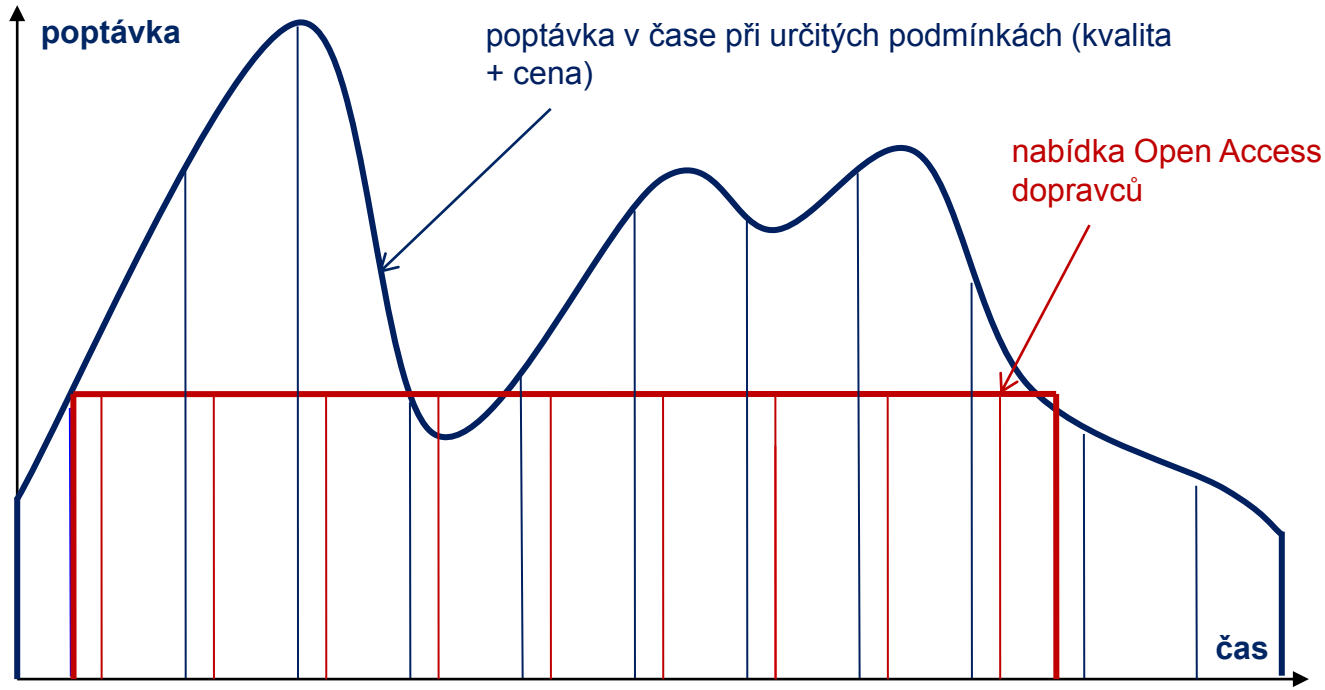

Zdroj: MDČR O190

- denní/týdenní variace poptávky
- z pohledu cestujících: obligatorní/fakultativní rezervace míst
- z pohledu dopravce: optimalizace kapacit, resp. tržeb

Dopady Open Access do nabídky JŘ

Příklad předjíždění vlaku příměstské dopravy v odpolední špičce *(výřez GVD 2012/2013 v úseku Ostrava hl. n. – Hranice na M. v době 15:20 – 16:50)*

- Ostrava-Svinov: pobyt 13 min. na předjetí SC Pendolino a LeoExpress
- Studénka: vyvolaný přestup, pobyt 10 min. na předjetí spojem R
- Suchdol nad Odrou: pobyt 8 min. na předjetí IC Regiojet
- Polom: pobyt 5 min. na předjetí spojem Ex
- Výsledkem prodloužení pobytů o více než 30 min. na trase dlouhé 40 km

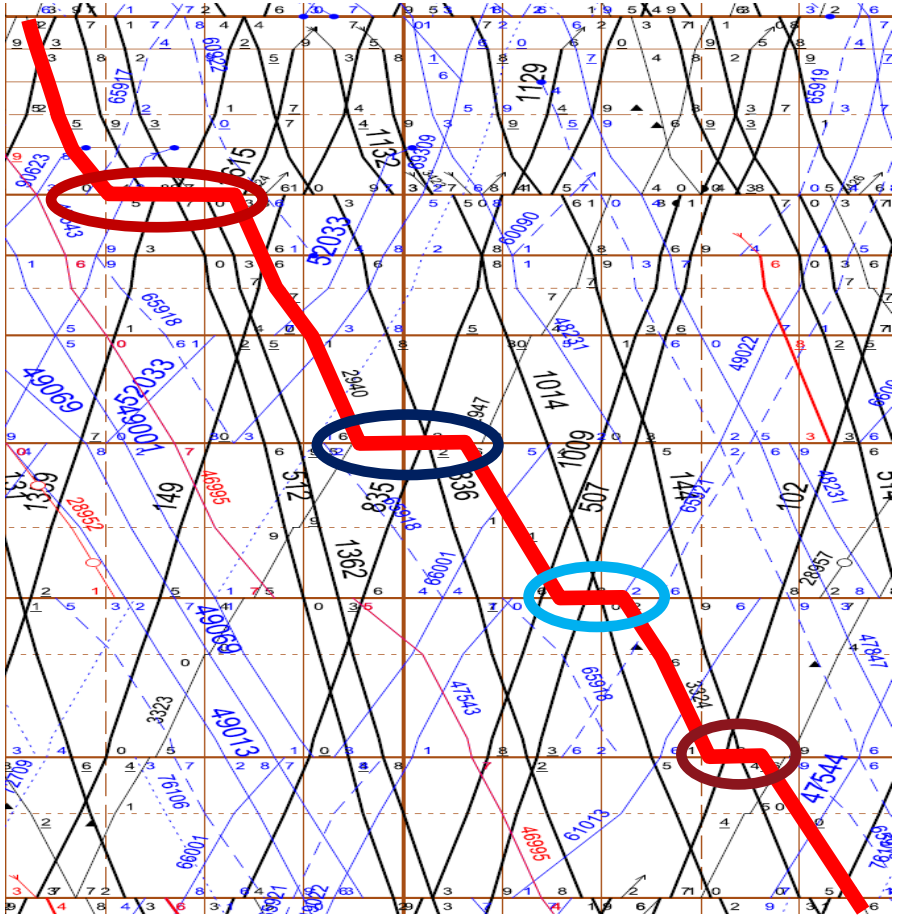

Zdroj: M. Binko, SŽDC

Shrnutí pohledu národního dopravce na zajištění ŽOD

Stabilita prostředí

- Legislativní a právní (EU, národní)
- Dlouhodobost cílů a strategických záměrů (politicky, věcně)
- Dlouhodobé zajištění stabilního financování PSO (provoz, financování vozidel) minimálně po dobu kontraktu

Vyřešení problematiky národního dopravce

- Status, vlastník
- Zajištění investic a financování vozidel
- Rámcová jednotnost požadavků objednatelů na služby a vozidla

Organizace a uspořádání trhu

- Vztah komerčního a závazkového trhu
- Udržitelnost a návratnost investic
- Postup a způsob otevírání trhu
- Open Access vs. PSO
- Evropská a národní legislativa (totální otevřenost vs. přeregulovanost trhu)

Jednotnost systému železnice

- Účinný lobbing
- Zvýšení politické podpory železnici
- Zajištění investic pro rozvoj a provoz (vozidla, infrastruktura)

Děkujeme Vám za pozornost

České dráhy, a.s.
Jan Hrabáček
GŘ O16
Tel.: 725 790 030
E-mail: Hrabacek@gr.cd.cz
Nábřeží L. Svobody 1222
110 15 Praha 1
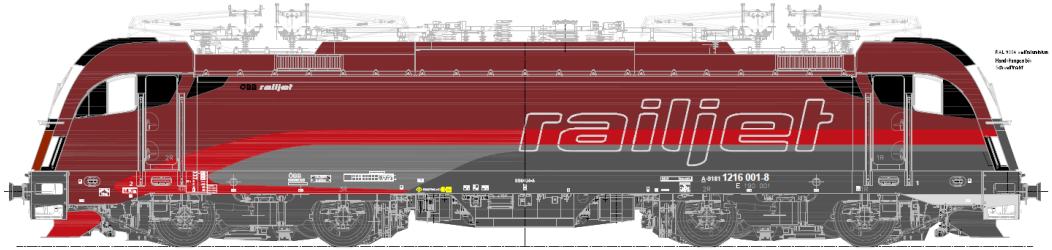
České dráhy, a.s.
Jiří Nálevka
GŘ O16
Tel.: 728 865 241
E-mail: Nalevka@gr.cd.cz
Nábřeží L. Svobody 1222
110 15 Praha 1